

राज्यातील सैनिकी शाळांच्या
घोरणात सुधारणा करणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन
शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग
शासन निर्णय क्रमांक : इसैशा-२०२०/प्र.क्र.-३४/एसएम-६
मादाम कामा रोड, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय विस्तार भवन, मुंबई ३२
दिनांक: ०९ ऑक्टोबर, २०२४

वाचा:

१. शासन निर्णय, शालेय शिक्षण विभाग, क्रमांक इसैशा १०९५/ (२७८/९५)/माशि-८,
दिनांक २६ सप्टेंबर, १९९५.
२. शासन निर्णय, शालेय शिक्षण विभाग, क्रमांक इसैशा १००१ / (१८५/२००१)/माशि- ७,
दिनांक ५ जुलै, २००२.
३. शासन निर्णय, शालेय शिक्षण विभाग, क्रमांक इसैशा २००६/प्र.क्र.१२३/माशि-७,
दिनांक २४ डिसेंबर, २००७ .
४. शासन परिपत्रक, शालेय शिक्षण विभाग, क्रमांक इसैशा २०१७/प्र.क्र. १८३/एसएम-६,
दिनांक २४ डिसेंबर, २०२०.

प्रस्तावना:

दिनांक ०५.०३.२०२० रोजी झालेल्या मा. मंत्रीमंडळ बैठकीमध्ये खाजगी अनुदानित सैनिकी शाळांच्या वाढीव तुकड्यांचा सतत वाढता खर्च, सैनिकी शाळांची खालावलेली स्थिती व सैनिकी शाळांच्या कामगिरीबाबत काळजी व्यक्त करण्यात आली होती. तसेच शासनाच्या दिनांक २६ सप्टेंबर १९९५ रोजीच्या शासन निर्णयास अनुसरून राज्यातील ३८ अनुदानित सैनिकी शाळांपैकी १२ सैनिकी शाळांना ३० एकरच्या मर्यादेत जमीन देण्यात आलेली आहे. तथापि, राज्यातील सैनिकी शाळांमधून N.D.A. (राष्ट्रीय संरक्षण प्रबोधिनी) मध्ये अगदी अत्यल्प विद्यार्थी प्रवेशित असल्यामुळे सदर योजनेत सुधारणा करून शाळांच्या कामगिरीवर अधारीत अनुदान देण्याचा प्रस्ताव सादर करण्याचे निर्देश मा. मंत्रीमंडळाने दिले होते. मा. मंत्रीमंडळाच्या सदर निर्देशास अनुसरून विभागाने दिनांक ०६ डिसेंबर २०२२ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये संचालक, राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, पुणे यांच्या अध्यक्षतेखाली समिती गठीत केली होती. सदर समितीने दिनांक २९.११.२०२३ रोजी शासनास सादर केलेल्या अहवालामधील शिफारशी तसेच राज्यातील

अनुदानित सैनिकी शाळांमध्ये लागू करावयाच्या सुधारित धोरणाबाबत मा. मंत्री, शालेय शिक्षण व विभागाचे प्रधान सचिव यांच्या अध्यक्षतेखालील बैठकांमध्ये झालेल्या चर्चेनुसार मा. मंत्रीमंडळाच्या मान्यतेसाठी प्रस्ताव सादर करण्यात आला होता. सदर प्रस्तावास दिनांक ३०.०९.२०२४ रोजी झालेल्या मंत्रीमंडळ बैठकीत मान्यता प्राप्त झाली असून त्यानुसार शासन निर्णय निर्गमित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय:

अ) या शासन निर्णयान्वये वाचा येथील क्र. १ ते ४ शासन निर्णय रद्द करण्यात येत आहेत.

आ) राज्यातील सैनिकी शाळांबाबत खालीलप्रमाणे धोरण निश्चित करण्यात येत आहे.

१) शिक्षणाचे माध्यम :

राज्यातील खाजगी अनुदानित सैनिकी शाळांमध्ये अध्यापनाचे माध्यम इंग्रजी राहील.

२) परिक्षा मंडळ :

राज्यातील खाजगी अनुदानित सैनिकी शाळांना सी.बी.एस.ई. (CBSE) मंडळाचा अभ्यासक्रम लागू करण्यात यावा. सदरचा अभ्यासक्रम N.D.A (राष्ट्रीय संरक्षण प्रबोधिनी) व इतर स्पर्धा परिक्षेस सुसंगत असल्यामुळे सैनिकी शाळांमधून जास्तीत जास्त विद्यार्थ्यांची N.D.A. (राष्ट्रीय संरक्षण प्रबोधिनी) मध्ये निवड होण्यास मदत होईल.

३) विद्यार्थ्यांचा प्रवेश व प्रवेश परीक्षा:

अ) N.D.A. (राष्ट्रीय संरक्षण प्रबोधिनी) मध्ये सन २०२१-२२ या वर्षापासून मुलींना प्रवेश देण्यास सुरवात केली असल्यामुळे N.D.A. (राष्ट्रीय संरक्षण प्रबोधिनी) मध्ये मुलींना समान संधी मिळावी तसेच गुणवत्ता वाढ व्हावी याकरीता सद्यस्थितीत कार्यरत असलेल्या मुलांच्या व मुलींच्या सर्व सैनिकी शाळांमध्ये सह-शिक्षणाची सुविधा देण्यात येत आहे.

आ) सर्व सैनिकी शाळांमध्ये इयत्ता ६ वी पासून इयत्ता १२ वी पर्यंत प्रत्येक वर्गाच्या कमाल दोन तुकड्या अनुज्ञेय राहतील.

इ) संदर्भ क्र. ३ येथील दिनांक २४ डिसेंबर २००७ रोजीच्या शासन निर्णय रद्द करण्यात येत असून त्यानुसार या शासन निर्णयाच्या दिनांकापासून सैनिकी शाळांना जोडून स्वतंत्र आदिवासी तुकडी अनुज्ञेय राहणार नाही. तथापि, या शासन निर्णयाच्या दिनांकापूर्वी शासन मान्यता प्रदान केलेल्या स्वतंत्र आदिवासी तुकड्या कायम राहतील. सैनिकी शाळेतील प्रत्येक तुकडीत अनुसूचित

जमातीच्या विद्यार्थ्यांसाठी कमाल १५ जागा असाव्यात. तसेच शाळेमध्ये एका इयत्तेच्या एकापेक्षा जास्त तुकड्या असल्यास सर्व तुकड्यांमध्ये अनुसूचित जमातीचे समसमान विद्यार्थी असावेत.

ई) राज्यातील सैनिकी शाळांमध्ये प्रवेशित होणाऱ्या अनुसूचित जमातीच्या निवासी विद्यार्थ्यांना दरडोई परिपोषण अनुदान (निर्वाह भत्ता) अनुज्ञेय राहिल. सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाच्या दिनांक १६ ऑगस्ट, २०२४ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये सदर परिपोषण अनुदान रु. २२००/- दरमहा दरडोई इतके निश्चित करण्यात आले आहे. राज्यातील सैनिकी शाळांमध्ये प्रवेशित होणाऱ्या अनुसूचित जमातीच्या निवासी विद्यार्थ्यांना दरडोई परिपोषण अनुदान (निर्वाह भत्ता) आदिवासी विकास विभागाकडून देण्यात येईल. याव्यतिरिक्त इतर कोणतेही शुल्क/शिष्यवृत्ती विभागाकडून अनुज्ञेय असणार नाही.

उ) तसेच राज्यात स्वयंसेवी संस्थांकडून चालविण्यात येणाऱ्या सैनिकी शाळांना जोडून असलेल्या आदिवासी तुकडीला शिकविणाऱ्या शिक्षकांसाठी वेतन अनुदान देण्यात येते. सुधारित धोरणानुसार सैनिकी शाळांमध्ये प्रवेशित होणाऱ्या निवासी अनुसूचित जमातीच्या विद्यार्थ्यांच्या संख्येच्या प्रमाणात शिक्षकांसाठी वेतन अनुदान आदिवासी विभागाकडून अदा करण्यात येईल.

ऊ) प्रत्येक सैनिकी शाळेतील एकूण विद्यार्थी संख्या ६०० पेक्षा जास्त अनुज्ञेय नाही.

ऋ) एका तुकडीत विद्यार्थ्यांची संख्या किमान ३० व कमाल ४५ इतक्या मर्यादेत असावी.

लृ) सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, आदिवासी विकास विभाग, इतर मागासवर्ग व बहुजन विकास विभाग या विभागांकडून सैनिकी शाळेतील विद्यार्थ्यांना सद्यस्थितीत लागू असलेले निर्वाह भत्ते व शिष्यवृत्ती वेळोवेळी केलेल्या सुधारणांसह लागू राहतील.

४) सद्यस्थितीतील शिक्षकांचे समायोजन:

अ) राज्य शासनाच्या अखत्यारीतील अनुदानित सैनिकी शाळांना सी.बी.एस.ई. मंडळाचा अभ्यासक्रम लागू केल्यानंतर सैनिकी शाळांतील जे शिक्षक इंग्रजी माध्यमाशी अथवा सी. बी. एस. ई. अभ्यासक्रमाशी सुसंगत नाहीत किंवा सुधारित धोरणामुळे अतिरिक्त ठरत असतील किंवा इंग्रजी माध्यमातून अध्यापन करण्यास इच्छुक नसतील अशा शिक्षकांचे समायोजन इतर समकक्ष शासकीय/अनुदानित शाळेत करण्यात यावे.

आ) समायोजनापूर्वी सद्यस्थितीत सैनिकी शाळेतील कार्यरत शिक्षकांची सी.बी.एस.ई. अभ्यासक्रमासाठी राज्यस्तरावरून अभियोग्यता चाचणी घेऊन त्यामध्ये पात्र होणाऱ्या शिक्षकांची नियुक्ती संबंधित सैनिकी शाळांमध्ये कायम राहिल. तथापि, प्रवेश परीक्षेत अपात्र ठरलेल्या शिक्षकांचे इतर शासकीय/अनुदानित शाळांमध्ये समायोजन करण्यात यावे.

इ) सैनिकी शाळांतील शिक्षकांचे वरीलप्रमाणे समायोजन करताना शालेय शिक्षण व क्रीडा विभागाचा शासन निर्णय क्रमांक एसएसएन २०१७/प्र.क्र.२२/१७/टीएनटी-२, दिनांक १५ मार्च, २०२४ या शासन निर्णयान्वये विहीत करण्यात आलेली कार्यपद्धती लागू करण्यात येईल.

तसेच समायोजनाच्या धोरणात शासनाकडून वेळोवेळी लागू करण्यात आलेले बदल तसेच घेतलेले निर्णय या प्रकरणाकरीता लागू राहतील.

५) राज्य सैनिकी शाळा सनियंत्रण समिती:

केंद्र शासनाच्या सैनिकी स्कूल सोसायटी, नवी दिल्लीच्या धर्तीवर राज्यातील खाजगी अनुदानित शाळांचे सनियंत्रण करण्याकरीता महाराष्ट्र राज्य सैनिकी शाळा सनियंत्रण समिती गठीत करण्यात येत आहे.

राज्य सैनिकी शाळा सनियंत्रण समिती संरचना खालीलप्रमाणे राहिल.

प्रधान सचिव, शालेय शिक्षण विभाग, मंत्रालय	- अध्यक्ष
आयुक्त (शिक्षण), महाराष्ट्र राज्य, पुणे	- सदस्य सचिव
आयुक्त, आदिवासी विकास विभाग	- पदसिद्ध सदस्य
संचालक (माध्यमिक व उच्च माध्यमिक), महाराष्ट्र राज्य, पुणे	- पदसिद्ध सदस्य
उप सचिव (शाळा व्यवस्थापन), शालेय शिक्षण विभाग, मंत्रालय	- पदसिद्ध सदस्य

राज्य सैनिकी शाळा सनियंत्रण समितीची कार्ये खालीलप्रमाणे असतील-

१. राज्यातील सर्व सैनिकी शाळांचे सनियंत्रण करणे.
२. राज्यातील सर्व सैनिकी शाळांचा दर पाच वर्षांनी आढावा घेऊन शैक्षणिक धोरणाशी सुसंगत रचना करण्याची शिफारस करणे.
३. राज्यात आवश्यकतेनुसार नवीन सैनिकी शाळा स्थापन करण्यास मान्यता देणे तसेच अपेक्षेनुसार कामकाज न करणाऱ्या सैनिकी शाळांबाबत धोरणात्मक निर्णयाकरीता शासनास शिफारशी करणे.
४. आवश्यकतेनुसार सैनिकी शाळांसदर्भात इतर कामकाज पाहणे.
५. नवीन धोरणानुसार वेतनावरील खर्चात होणारी निधी बचत सैनिकी शाळांच्या गुणवत्तावर्धनाकरीता वापरण्यास मान्यता देणे तसेच अंमलबजावणी व सनियंत्रण करणे.
६. राज्य सैनिकी शाळा मंडळाच्या कामकाजावर देखरेख व सनियंत्रण करणे.
७. सद्यस्थितीत राज्यातील बहुतांश सैनिकी शाळा या ग्रामीण भागात कार्यरत आहेत. परंतु शहरी भागातील झोपडपट्टीसारख्या भागातील विद्यार्थ्यांना देखील सैनिकी शिक्षण देऊन त्यांच्यामध्ये शिस्त, राष्ट्रभक्ती निर्माण करणे तसेच या माध्यमातून देशाच्या सैन्यदलात भरती होण्याची संधी प्राप्त होईल याकरीता मुंबई, मुंबई उपनगर, नवी मुंबई व यांसारख्या शहरांत सैनिकी शाळा स्थापन करण्यात येतील काय? याबाबत अभ्यास करून राज्य सैनिकी शाळा सनियंत्रण समिती राज्य शासनास शिफारस करील.

८. मुंबई महानगरात असलेली जागेची कमतरता पाहता सद्यस्थितीत बृहन्मुंबई महानगरपालिकेच्या शाळांमध्ये सैनिकी शाळा तत्वावर शिक्षण सुरु करता येईल काय? याबाबत बृहन्मुंबई महानगरपालिकेने नेमलेल्या न्या. धनुका समितीच्या अहवालाचा अभ्यास करून समिती शासनास शिफारशी करील.

९. ज्या जिल्ह्यात सैनिकी शाळा अस्तित्वात नाहीत, त्याठिकाणी स्वयं-अर्थसहाय्यीत तत्वावर सैनिकी शाळा सुरु करण्यास परवानगी देण्याची शासनास शिफारस करणे.

६) राज्य सैनिकी शाळा मंडळ:

राज्यातील सैनिकी शाळांमध्ये सुधारणा करण्याच्या अनुषंगाने राज्य सैनिकी शाळा मंडळ कार्यवाही करील. राज्य सैनिकी शाळा मंडळ सैनिकी शाळा सनियंत्रण समितीच्या प्रशासकीय नियंत्रणाखाली राहील व सैनिकी शाळा सनियंत्रण समितीच्या निर्देशानुसार कामकाज पाहील.

राज्य सैनिकी शाळा मंडळाची संरचना खालीलप्रमाणे राहील.

संचालक (राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, पुणे) - अध्यक्ष	
कमांडंट (सातारा सैनिकी शाळा)	- पदसिद्ध सदस्य
प्राचार्य (एस.पी.आय, संभाजीनगर)	- पदसिद्ध सदस्य
उप सचिव (शाळा व्यवस्थापन),	- पदसिद्ध सदस्य
सैन्यातून सेवानिवृत्त ब्रिगेडियर रॅकवरील अधिकारी	- पदसिद्ध सदस्य
उपसंचालक (माध्यमिक व उच्च माध्यमिक), आयुक्त (शिक्षण) यांचे कार्यालय, पुणे	- पदसिद्ध सदस्य सचिव
अध्यक्ष, राज्य अनुदानित सैनिकी शाळा असोसिएशन	- सदस्य
सचिव, राज्य अनुदानित सैनिकी शाळा असोसिएशन	- सदस्य

राज्य सैनिकी शाळा मंडळाची कार्ये खालीलप्रमाणे असतील:

अ) राज्य शासनाच्या अखत्यारीतील सर्व सैनिकी शाळांना N.D.A. (राष्ट्रीय संरक्षण प्रबोधिनी) साठी सतत मार्गदर्शन करणे तसेच सदर सैनिकी शाळांमधून जास्तीत जास्त विद्यार्थी N.D.A. (राष्ट्रीय संरक्षण प्रबोधिनी) मध्ये पात्र होतील, याकरीता उपाययोजना करणे.

आ) N.D.A. (राष्ट्रीय संरक्षण प्रबोधिनी) मध्ये निवडीकरीता आवश्यक असलेल्या एस.एस.बी. मुलाखत तयारीच्या दृष्टीकोनातून अभ्यासक्रम तयार करून त्याची प्रभावी अंमलबजावणी इयत्ता ६ वी पासून करण्याबाबत कार्यवाही करणे.

इ) सैनिकी शाळांतील कमांडंट सह इतर पदांच्या कर्तव्ये व जबाबदाऱ्या निश्चित करणे.

ई) सैनिकी शाळांतील शिक्षक/शिक्षकेत्तर कर्मचा-यांच्या कर्तव्य, जबाबदा-या व शैक्षणिक अर्हता निश्चित करणे.

- उ) राज्यातील सर्व सैनिकी शाळांचा दर पाच वर्षांनी नवीन बदल झालेल्या शैक्षणिक धोरणाचा आढावा घेणे. सैनिकी अधिकारी होण्यासाठी आवश्यक, अद्ययावत आणि कालसुसंगत अभ्यासक्रम व अनुषंगिक शिक्षक प्रशिक्षण देण्याची व्यवस्था उपलब्ध करावी.
- ऊ) सैनिकी शाळेतील प्रस्तावित महाराष्ट्र राज्य सैनिकी शाळा मंडळ सैनिकी शाळांसाठी स्वतंत्र स्कूल कोड सैनिकी स्कूल सोसायटी, दिल्ली च्या धर्तीवर तयार करील.
- ऋ) सैनिकी शाळा सनियंत्रण समितीने सोपविलेल्या जबाबदा-या व कामकाज हाताळणे.

राज्य सैनिकी शाळांना मंडळाच्या दैनंदिन प्रशासकीय कामकाजाकरीता खालीलप्रमाणे पदांची निर्मिती करण्यात येत आहे.

अ) सैन्यातून सेवानिवृत्त ब्रिगेडियर/कर्नल पदावरील अधिकारी- १ पद (नामनिर्देशनाद्वारे) (करार पद्धतीने)

आ) कार्यालयीन अधीक्षक -१ पद (प्रति नियुक्तीने)

इ) लिपिक - २ पदे (करार पद्धतीने)

ई) शिपाई - १ पद (करार पद्धतीने)

वरील पदांच्या नियुक्तीकरीता संचालक, राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, पुणे हे नियुक्ती प्राधिकारी असतील.

राज्य सैनिकी शाळा मंडळाच्या दैनंदिन प्रशासकीय कामकाजाकरीता राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, पुणे यांच्या कार्यालय परिसरात सुयोग्य जागा उपलब्ध करून घेण्यात येईल.

७) केंद्र शासनाच्या पी.पी.पी. धोरणातील सुयोग्य शिफारशी:

अ) सद्यस्थितीत ज्या जिल्ह्यात सैनिकी शाळा अस्तित्वात नाही, त्या ठिकाणी स्वयं-अर्थसहाय्यीत तत्वावर किंवा पी.पी.पी. तत्वावर सैनिकी शाळा स्थापन करण्यास परवानगी देण्यात येईल.

आ) प्रत्येक सैनिकी शाळेत एन.सी.सी. तुकडीची मंजूरी देण्यात यावी. जेणेकरून विद्यार्थ्यांचा लाभ होऊन एकंदरीत शाळेच्या गुणवत्तेत वाढ होईल.

इ) खेळांमध्ये प्रावीण्य व प्रोत्साहन मिळविण्याकरीता एक शाळा एक खेळ या योजनेअंतर्गत स्थानिक परिस्थितीस अनुसरून खेळ निवडण्याचे स्वातंत्र्य सैनिकी शाळांना असेल. या योजनेमुळे प्रत्येक शाळेची एक वेगळी ओळख निर्माण होण्यास मदत होईल.

ई) खाजगी अनुदानित सैनिकी शाळांना (प्रत्येक वर्षी ५ सैनिकी शाळा याप्रमाणे) कामगिरीवर आधारित वार्षिक दहा लाख इतके प्रोत्साहनात्मक अनुदान देण्यात यावे. याबाबतचे नियम सैनिकी शाळा सनियंत्रण समितीद्वारे निश्चित करून त्याबाबतचा निर्णय वित्त विभागाच्या मान्यतेने घेण्यात येईल.

उ) राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, पुणे यांच्यामार्फत सैनिकी शाळांमधील शिक्षकांना प्रशिक्षण देण्यासाठी आराखडा तयार करून शिक्षकांना प्रशिक्षण देण्यात यावे. प्रशिक्षण कालावधी हा राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण २०२० मध्ये नमूद केल्यानुसार हा कालावधी जास्तीत जास्त ५० तास इतका असेल.

८) कमांडंट पदाची नियुक्ती, कर्तव्ये व जबाबदाऱ्या निश्चित करण्याबाबत:

परिशिष्ट-अ मध्ये नमूद केल्याप्रमाणे सैनिकी शाळांतील कमांडंट पदाची नियुक्ती, कर्तव्ये व जबाबदाऱ्या राज्य सैनिकी शाळा मंडळाद्वारे निश्चित करून त्यास विहित कार्यपद्धतीनुसार मान्यता प्रदान करण्यात येईल.

९) शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचारी यांचा आकृतीबंध:

सद्यस्थितीत दिनांक २६ सप्टेंबर १९९५ च्या शासन निर्णयान्वये मंजूर इयत्ता ६ वी ते इयत्ता १० पर्यंत असलेली प्रति तुकडी २ शिक्षक व दिनांक २५ जुलै २००२ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये इयत्ता ११ वी व १२ वीच्या प्रत्येक तुकडीकरीता मिळून ५.५ शिक्षक पदे अनुज्ञेय आहेत. याऐवजी संचमान्यतेच्या निकषांनुसार राज्य शासनाच्या अखत्यारीतील सर्व सैनिकी शाळांमध्ये केंद्र शासनाच्या सातारा सैनिकी शाळेप्रमाणे इयत्ता ६ वी ते इयत्ता १० पर्यंत प्रति तुकडी १.५ शिक्षक पदे मंजूर करण्यात यावी. तसेच इयत्ता ११ वी व १२ वी करीता प्रति वर्ग प्रति तुकडी २ याप्रमाणे इयत्ता ११ वी व १२ करीता मिळून ४ पदे मंजूर करण्यात येतील. यानुसार पदांची माहिती खालीलप्रमाणे राहिल.

सैनिकी शाळा संख्या	एकूण तुकड्या	सद्यस्थितीतील एकूण शिक्षक संख्या		६ वी ते १० वी करीता प्रति तुकडी १.५ शिक्षक व ११ वी व १२ वी करीता प्रति तुकडी २ शिक्षक याप्रमाणे एकूण आवश्यक शिक्षकसंख्या	
३८	४९५	इ. ६ - १० वी	इ. ११ - १२ वी	इ. ६ - १० वी.	इ. ११ - १२ वी
		८२६	१८८	६२०	१३६
		एकूण = १०१४ पदे		एकूण = ७५६ पदे	

सैनिकी शाळांमधील शिक्षक व शिक्षकेतर पदांच्या सुधारीत आकृतीबंधास विहित कार्यपद्धतीनुसार सामान्य प्रशासन विभाग व वित्त विभागाची मान्यता घेण्यात येईल.

१०) अभ्यासक्रम:

अ) राज्यातील सैनिकी शाळांमधील इयत्ता ६ वी ते इयत्ता १२ वी पर्यंतचा अभ्यासक्रम सातारा सैनिकी शाळेच्या धर्तीवर राष्ट्रीय संरक्षण प्रबोधिनी (N.D.A.) प्रवेश, जेईई, जेईई (मुख्य), आयआयटी, एमएच सीईटी यासारख्या परीक्षांचा विचार करता, सी.बी.एस.ई. (CBSE) संलग्न शाळांमध्ये राबविण्यात येणारा एन.सी.ई.आर.टी. अभ्यासक्रम सर्व सैनिकी शाळांमध्ये राबविण्यात यावा.

आ) सैनिकी शाळांमधील विद्यार्थ्यांना N.D.A. (राष्ट्रीय संरक्षण प्रबोधिनी) मध्ये निवड होण्याच्या अनुषंगाने आवश्यकतेनुसार अभ्यासक्रम राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, पुणे यांच्यामार्फत तयार करून सुधारित अभ्यासक्रम २०२५-२६ या शैक्षणिक वर्षापासून सर्व सैनिकी शाळांमध्ये सुरू करण्यात येईल.

इ) इयत्ता ११ वी व १२ वी साठी इंग्रजी, भौतिकशास्त्र, रसायनशास्त्र, गणित, संगणकशास्त्र हे विषय अनिवार्य करण्यात येत आहेत.

ई) सामान्य विषय ज्ञान (जी.के.) हा विषय इयत्ता ११ वी व १२ वी साठी निश्चित करण्यात येत असून या विषयाचा अभ्यासक्रम राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, पुणे यांच्याद्वारे निश्चित करून हा अभ्यासक्रम सन २०२५-२६ या शैक्षणिक वर्षापासून सर्व सैनिकी शाळांमध्ये इयत्ता ६ वी पासून सुरू करण्यात येईल.

उ) संरक्षणशास्त्र हा विषय तसेच SSB साठीची तयारी, N.D.A. (राष्ट्रीय संरक्षण प्रबोधिनी) परीक्षा पूर्वतयारी शिस्त, सकाळचे खेळसत्र, कवायत, सायंकाळचे खेळसत्र, वसतीगृह देखरेख इत्यादी जबाबदारी समावेशक (कमांडंट) यांना देण्यात येत आहे.

ऊ) अभ्यासक्रमात खालील वैकल्पिक विषयांचा समावेश करण्यात येत आहे.

गट-अ)

- १.संरक्षणशास्त्र,
- २.स्ट्रॅटेजिक स्टडीज,
- ३.आर्मामेंट स्टडीज,
- ४.रोबोटिक सायन्स,

गट-ब)

१. आर्टिफिशियल इन्टेलिजन्स, संगणक शास्त्र /माहिती तंत्रज्ञान,
२. इलेक्ट्रॉनिक्स

गट-क)

१. ग्रुप टास्क (सैनिकी प्रशिक्षण),
२. एस.एस.बी. प्रात्यक्षिक व प्रशिक्षण,
३. सामान्यज्ञान,
४. व्यक्तिमत्व विकास,

५. लिडरशिप (नेतृत्वगुण),

६. संवाद कौशल्य.

प्रत्येक गटासाठी एक विशेषज्ञ शिक्षक करार पद्धतीने नेमण्यात येईल. याप्रमाणे प्रत्येक सैनिकी शाळेत एकूण ३ विशेषज्ञ शिक्षक करार पद्धतीने राज्य सैनिकी शाळा मंडळाद्वारे नियुक्त करण्यात येतील.

११) वेतन व वेतनेतर अनुदानाबाबत:

सैनिकी शाळांतील शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांना वेतन व शाळांकरीता वेतनेतर अनुदान मंजूर करताना मुख्यतः खालील निकषांची पूर्तता करणे आवश्यक राहिल.

अ) सदर शाळांमधील विद्यार्थी, शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचारी यांची उपस्थिती "बायोमेट्रिक" प्रणाली अथवा चेहरा ओळख (Face Recognition) प्रणाली द्वारे नोंदविण्यात येत असल्याची खात्री करण्यात यावी.

आ) सदर शाळांमध्ये वर्गातील प्रत्येक तुकडीत कमाल विद्यार्थी पटसंख्या खालीलप्रमाणे असावी.

इ. ६ वी ते इ. ८ वी	इ. ९ वी ते इ. १० वी	इ. ११ वी व इ. १२ वी
३५	४०	४५

इ) विभागाच्या शासन निर्णय, दिनांक १५ नोव्हेंबर, २०११, दिनांक १६ जुलै, २०१३, दिनांक ०४ जून, २०१४ व दिनांक १४ ऑगस्ट, २०१४ मधील निकषांप्रमाणे, शाळा जरी अनुदानास पात्र ठरत असली तरी, शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांच्या पदभरती संदर्भात "आरक्षण धोरणाचे" पालन केलेले नसेल, अशा शाळांना अनुदान अनुज्ञेय राहणार नाही.

ई) शाळेमधील सर्व शिक्षकांच्या आधारकार्डसह वैयक्तिक मान्यतेचे आदेश "सरल" प्रणालीत तसेच U-DISE व अन्य संबंधित नवीन प्रणाली मध्ये भरणे आवश्यक राहिल.

उ) सर्व शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांना राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजनेत समाविष्ट होणे बंधनकारक राहिल. राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजनेत समाविष्ट न होणाऱ्या शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांना अनुदान अनुज्ञेय राहणार नाही.

ऊ) सदरहू शाळेमध्ये सध्या रिक्त असलेल्या व भविष्यात रिक्त होणाऱ्या पदांवरील शिक्षक भरती सेवाप्रवेश विषयक प्रचलित नियमानुसार तसेच पवित्र प्रणालीमार्फत करणे बंधनकारक राहिल.

त्र) बायोमॅट्रिक अथवा चेहरा ओळख (Face Recognition) प्रणाली उपस्थितीची अट पूर्ण करण्याकरिता सर्व सैनिकी शाळांना सहा महिन्यांची मुदत देण्यात यावी. या मुदतीत वरील अटींचे पालन न करणाऱ्या शाळांचे वेतन अनुदान रोखून ठेवण्याचे अधिकार आयुक्त (शिक्षण) यांना प्रदान करण्यात येत आहेत.

ल) ज्या शिक्षकांना वेतन भत्ते अदा करावयाचे आहेत, त्या सर्व शिक्षक-शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांच्या वैयक्तिक मान्यता योग्य असल्याचे मुळ कागदपत्र व जावक नोंदवही पडताळून खात्री करावी. अशाप्रकारे खात्री झालेल्या शिक्षक-शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यास प्रत्यक्ष वेतन व भत्ते अदा करावयाची कार्यवाही करावी.

ए) सैनिकी शाळांचे सुधारित धोरण करण्याबाबतचा उद्देश कामगिरीवर आधारीत अनुदान देणे आहे. त्याकरीता २०२५-२६ या शैक्षणिक वर्षापासून प्रत्येक सैनिकी शाळांमधील इयत्ता १२ वी मध्ये शिक्षण घेत असलेल्या विद्यार्थी/ विद्यार्थिनींनी N.D.A. (राष्ट्रीय संरक्षण प्रबोधिनी) प्रवेश परीक्षेमध्ये भाग घेणे अनिवार्य करण्यात येत असून सर्व सैनिकी शाळांनी त्या करीता विद्यार्थी/विद्यार्थिनींची तयारी करून घेणे आवश्यक राहिल. या निकषाची पूर्तता न करणाऱ्या सैनिकी शाळांचे रूपांतर सर्वसाधारण अनुदानित शाळेमध्ये करण्यात यावे. यासह सदर शाळांना शासनाकडून देण्यात आलेली जमीन परत घेण्यात यावी. तसेच शासनाकडून मिळणारे वेतनेतर अनुदान बंद करण्यात यावे.

१२) शैक्षणिक वर्ष:

अ) राज्य शासनाच्या अखत्यारीतील सैनिकी शाळांमध्ये दिनांक ०१ एप्रिल ते ३१ मार्च असे शैक्षणिक वर्ष लागू करण्यात यावे.

आ) सैनिकी शाळांतील विद्यार्थ्यांना आवश्यकतेनुसार दीर्घकालीन व अल्पकालीन सुट्ट्या जाहीर करण्याचे अधिकार राज्य सैनिकी शाळा मंडळास असतील. याबाबत राज्य सैनिकी शाळा मंडळाने राज्य शासनाच्या पूर्व मान्यतेने घेतलेले निर्णय अंतिम राहतील.

१३) सैनिकी शाळांचे दैनंदिन वेळापत्रक:

सर्व सैनिकी शाळेचा दिनक्रम खालीलप्रमाणे असावा-

अक्र.	वेळ	तपशील
१	स. ५.०० ते ५.३०	झोपेतून उठणे व पूर्वतयारी
२	स. ५.३० ते ६.००	शाळेचे ध्वजारोहण व रोल कॉल
३	स. ६.०० ते ७.३०	ड्रील, पी.टी., योगा इ.
४	स. ७.३० ते ९.००	आंधोळ, ब्रेकफास्ट व दूध, गणवेश तयारी इ.
५	स. ९.०० ते ९.१५	शालेय परिपाठ (प्रार्थना, प्रतिज्ञा, राष्ट्रगीत इ.)
६	स. ९.१५ ते १२.१५	शाळा अध्यापन
७	दु. १२.१५ ते दु. १.३०	जेवण
८	दु. १.३० ते सायं. ३.३०	शाळा अध्यापन
९	सायं. ३.३० ते सायं. ४.३०	N.D.A. (राष्ट्रीय संरक्षण प्रबोधिनी) च्या तयारी करीता विशेष शिक्षकांचे मार्गदर्शन
१०	सायं. ४.३० ते ५.००	नाश्ता व दूध
११	सायं. ५.०० ते ६.००	मैदानी खेळ, रोल कॉल (इव्हनिंग), फ्लॅग डाऊन, वंदे मातरम
१२	सायं. ६.०० ते ६.३०	आंधोळ / हाफ वॉश
१३	सायं. ६.३० ते ८.३०	स्व. अभ्यास/इतर
१४	सायं. ८.३० ते ९.३०	जेवण
१५	सायं. ९.३० ते १०.००	रोल कॉल (नाइट)
१६	सायं. १०.००	Light off.

१४) शैक्षणिक शुल्क:

अ) विभागाच्या दिनांक ०५ जुलै, २००२ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये राज्यातील अनुदानित सैनिकी शाळांमध्ये सन २००२-२००३ पासून रुपये १५,०००/- वार्षिक शुल्क आकारण्यास मंजूरी देण्यात आलेली आहे. तदनंतर सैनिकी शाळांमध्ये शुल्क निश्चिती करण्यात आलेली नाही. सैनिकी शाळांची शुल्क निश्चिती करून २० वर्षांहून अधिक कालावधी झालेला आहे. ही बाब विचारात घेऊन वाढत्या महागाई निर्देशांकानुसार सैनिकी शाळेतील विद्यार्थ्यांकडून प्रति विद्यार्थी प्रति वर्ष कमाल रुपये ५०,०००/- इतके शुल्क आकारण्यास मंजूरी देण्यात येत आहे.

आ) राज्यातील सर्व सैनिकी शाळांना विद्यार्थ्यांच्या शुल्काबाबत महाराष्ट्र शैक्षणिक संस्था (शुल्क विनियमन) अधिनियम, २०११ मधील तरतुदी लागू राहतील.

१५) राज्यातील सैनिकी शाळांचे मॉडेल :

सुधारीत सैनिकी शाळांबाबत केंद्र शासनाच्या सैनिकी स्कूल सोसायटी मार्फत संचालित सातारा सैनिकी शाळा, सातारा अथवा राष्ट्रीय इंडियन मिलिटरी कॉलेज, डेहराडून यांचे शैक्षणिक मॉडेल राज्यातील अनुदानित सैनिकी शाळांसाठी स्वीकारण्याबाबत निर्णय राज्य सैनिकी शाळा सनियंत्रण समितीच्या स्तरावर घेण्यात येईल .

१६) N.D.A. (राष्ट्रीय संरक्षण प्रबोधिनी) मध्ये जास्तीत जास्त विद्यार्थ्यांची निवड होण्याकरीता करावयाच्या इतर उपाययोजना :

अ) कवायत/पी.टी. निदेशक पूर्णवेळ उपलब्ध असावा.

आ) विद्यार्थ्यांना सुट्टीच्या दिवशी सैनिक स्थळे, भूदल, नौदल व वायुदलाचे क्षेत्र यांच्या भेटीचे आयोजन शाळेने करावे.

इ) सैनिकी शाळांमधील शिक्षक व शिक्षकेतर पदांचा आकृतीबंध अंतीम केल्यानंतरही आवश्यकता भासल्यास इतर विषयांच्या अध्ययनाकरीता विशेष शिक्षकांची तासिका तत्वावर नियुक्ती संचालक, माध्यमिक व उच्च माध्यमिक यांच्या मान्यतेनुसार करणे अनुज्ञेय राहिल. याबाबत सुस्पष्ट सुचना शासन स्तरावरून स्वतंत्रपणे निर्गमित करण्यात येतील.

ई) संबंधित विभागीय शिक्षण उपसंचालक तसेच जिल्ह्याचे शिक्षणाधिकारी (माध्यमिक) यांनी त्यांच्या अधीनस्त असलेल्या सैनिकी शाळेस नियमितपणे भेटी देऊन शाळेचा आढावा घ्यावा.

उ) राज्यातील सर्व सैनिकी शाळांतील इयत्ता १२ वी च्या प्रत्येक विद्यार्थ्याला व विद्यार्थिनींना N.D.A. (राष्ट्रीय संरक्षण प्रबोधिनी) च्या परिक्षेस बसण्याचे बंधनकारक करण्यात येईल. याबाबतची सर्व जबाबदारी कमांडंट यांची राहिल.

ऊ) शाळेत सर्व मैदानी खेळ, इनडोअर खेळ तसेच खेळासाठी लागणारे आवश्यक मैदाने व खेळासाठी लागणारे साहित्य संस्थेने उपलब्ध करून द्यावे.

वित्तीय भार-

इयत्ता ६ वी ते इयत्ता १० पर्यंत प्रति तुकडी १.५ शिक्षक पदे तसेच इयत्ता ११ वी व १२ वी करीता प्रति वर्ग प्रति तुकडी २ याप्रमाणे इयत्ता ११ वी व १२ करीता मिळून ४ पदे मंजूर केल्यास शासनाच्या वेतनावरील खर्चात बचत होणार आहे. या वित्तीय बचतीमधून सैनिकी शाळांच्या गुणवत्ता सुधारणेच्या अनुषंगाने खालीलप्रमाणे खर्चाच्या बाबी भागविणे अनुज्ञेय राहिल.

अ) राज्य सैनिकी शाळा मंडळाच्या दैनंदिन प्रशासकीय कामकाजाकरीता राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, पुणे येथे स्थापन करावयाच्या कार्यालयाच्या स्थापनेकरीता सुरुवातीला अंदाजे रुपये १ कोटी इतका अनावर्ती निधी लागेल. तदनंतर सदर कार्यालयाचा पुढील प्रत्येक वर्षाकरीता देखभाल दुरुस्ती व व्यवस्थापन याकरीता वार्षिक १० लाख इतक्या निधीची आवश्यकता असेल.

आ) राज्य सैनिकी शाळा मंडळाच्या दैनंदिन प्रशासकीय कामकाजाकरीता करार पद्धतीने निर्माण करावयाच्या पदांचा खर्च भागविता येईल. खर्चाचा तपशील खालीलप्रमाणे-

अ क्र	पदाचे नाव	संख्या	प्रतिमाह मानधन	एकूण मासिक संभाव्य मानधन (रु.)	वार्षिक खर्च (रु.) १२ महिन्यांकरीता
१	सेवानिवृत्त ब्रिगेडियर/कर्नल	१	१ लक्ष	१ लक्ष	१२ लक्ष
२	मंडळावरील लिपिक	२	२५ हजार	५० हजार	६ लक्ष
३	मंडळावरील शिपाई	१	१८ हजार	१८ हजार	२.१६ लक्ष
एकूण = २०,१६,०००/- (रुपये वीस लक्ष सोळा हजार)					

इ) खाजगी अनुदानित सैनिकी शाळांना (प्रत्येक वर्षी ५ सैनिकी शाळा याप्रमाणे) कामगिरीवर आधारित वार्षिक १० लाख इतके प्रोत्साहनात्मक अनुदान स्वरूपात निधी वितरीत करता येईल. याबाबत सविस्तर धोरण वित्त विभागाच्या मान्यतेने निश्चित करण्यात येईल.

ई) सैनिकी शाळांमध्ये करार पद्धतीने नियुक्त करावयाच्या, वैद्यकीय अधिकारी, वसतीगृह अधीक्षक (महिला व पुरुष), माळी, N.D.A. (राष्ट्रीय संरक्षण प्रबोधिनी) ची तयारी तसेच एस.एस.बी. च्या मुलाखतीच्या तयारीकरीता नियुक्त करावयाचे विशेषज्ञ शिक्षक, इ. पदांच्या वेतनावरील खर्च भागविता येईल. या पदांवर करार पद्धतीने ११ महिन्यांकरीता राज्यातील ३८ सैनिकी शाळांमध्ये नेमणूक करावयाचे कर्मचारी व त्यांच्या मानधनावरील खर्चाचा तपशील खालीलप्रमाणे-

अ क्र	पदाचे नाव	संख्या	प्रतिमाह प्रतिपद मानधन	सर्व पदांचे एकूण मासिक संभाव्य मानधन (रु.)	मानधना वरील वार्षिक खर्च (रु.) (११ महिन्यांकरीता)
१	विशेषज्ञ शिक्षक (प्रत्येक सैनिकी शाळेत ३ याप्रमाणे)	३x३८ =११४	५० हजार	५७ लक्ष	६.२७ कोटी
२	वैद्यकीय अधिकारी (प्रत्येक सैनिकी शाळेत १ याप्रमाणे) (रोज २ तास याप्रमाणे व्हिजिटिंग तत्वावर)	३८	३० हजार	११.४ लक्ष	१.२५४ कोटी
३	स्टाफ नर्स (प्रत्येक सैनिकी शाळेत १ याप्रमाणे- पुर्णवेळ)	३८	३० हजार	११.४ लक्ष	१.२५४ कोटी
४	वसतीगृह अधीक्षक- महिला (प्रत्येक सैनिकी शाळेत १ याप्रमाणे- मुलींकरीता) (पुर्णवेळ)	३८	३० हजार	१.१४ लक्ष	१.२५४ कोटी
५	वसतीगृह अधीक्षक- पुरुष (प्रत्येक सैनिकी शाळेत १ याप्रमाणे- मुलांकरीता) (पुर्णवेळ)	३८	३० हजार	१.१४ लक्ष	१.२५४ कोटी
६	माळी (बागकाम)	३८	२० हजार	०.७६ लक्ष	०.८३६ कोटी
एकूण = १२,१२,२०,०००/- (रुपये बारा कोटी बारा लाख वीस हजार)					

उ) सन १९९५ च्या धोरणानुसार सैनिकी शाळेतील भोजनव्यवस्था, गणवेश, पुस्तके, शालेय साहित्य इत्यादींचा खर्च भागविण्याची जबाबदारी संबंधित शिक्षण संस्थेची आहे. तथापि, सैनिकी शाळांमध्ये विद्यार्थ्यांच्या उत्तम आरोग्याकरीता चांगले अन्न मिळावे या उद्देशाने मेस मॅनेजमेंट करीता प्रत्येक सैनिकी शाळेस प्रति महिना रुपये १ लाख याप्रमाणे ११ महिन्यांकरीता एकूण ३८ सैनिकी शाळांना रुपये ४,१८,००,००० (रुपये चार कोटी अठरा लाख) इतका निधी देण्यात येईल.

ऊ) सैनिकी शाळेतील शिक्षकांच्या प्रशिक्षणाकरीता राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, पुणे या संस्थेस प्रतिवर्षी रुपये २ कोटी इतका निधी देण्यात येईल. या निधीतून राज्य

शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, पुणे यांनी प्रशिक्षण अभ्यासक्रम निश्चित करून त्यानुसार प्रशिक्षण करणे आवश्यक राहिल.

३) याव्यतिरिक्त आवश्यकतेनुसार नवीन भरती करावयाच्या शिक्षक, शिक्षकेतर व तांत्रिक पदांवरील कर्मचाऱ्यांच्या वेतनाकरीता लागणारा वाढीव खर्च भागविण्यात येईल.

त्याचप्रमाणे उर्वरीत बचतीमधून समग्र शिक्षा, STARS प्रकल्प, पीएम श्री शाळा इत्यादी योजनांमधील खाली नमूद उपक्रमांसाठी खर्च करण्यात येईल. महत्त्वाचे उपक्रम खालीलप्रमाणे आहेत,

- मोफत गणवेश योजना
- प्रयोगशाळांचे आधुनिकीकरण (भौतिकशास्त्र, रसायनशास्त्र, जीवशास्त्र प्रयोगशाळा, इ.)
- संगणक प्रयोगशाळा
- आयसीटी लॅब
- खेळांचे साहित्य व क्रीडांगण विकास
- ग्रंथालय आधुनिकीकरण
- हॅकेथॉन

या उपक्रमांना मान्यता व कार्यान्वयन शासनाच्या प्रचलित नियमानुसार उच्चस्तरीय सचिव समिती, नियोजन विभाग व वित्त विभागाच्या मान्यतेने घेण्यात येईल.

२. सदर शासन निर्णय वित्त विभागाच्या अनौपचारिक संदर्भ क्र. १११०/व्यय-५ दिनांक २४.०९.२०२४ अन्वये दिलेल्या मान्यतेने निर्गमित करण्यात येत आहे.

३. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२४१००९१९१८२३९६२१ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

SIDDHESHWAR
KISAN SAPKAL

Digitally signed by SIDDHESHWAR KISAN SAPKAL
DN: c=IN, o=GOVERNMENT OF MAHARASHTRA, ou=SCHOOL
EDUCATION AND SPORTS DEPARTMENT,
2.5.4.20=db42cf8a91b869b103e6e107753b6bb34fc469e07c99e
0703ba8560eac00b19, postalCode=400032, st=Maharashtra,
serialNumber=80124DE9F22650026F4F18C12640F0BA35AB131
CAEE127F00EE6CD16619FE883, cn=SIDDHESHWAR KISAN
SAPKAL
Date: 2024.10.09 19:05:29 +05'30'

(श्री.सिद्धेश्वर सपकाळ)
कक्ष अधिकारी, महाराष्ट्र शासन

परिशिष्ट-अ

सैनिकी शाळेतील कमांडंट पदाकरीता आवश्यक पात्रता व नियुक्ती:

- राज्य शासनाच्या अखत्यारीतील सर्व सैनिकी शाळांमध्ये देशाच्या भूदल/नौदल/वायुदलामधील शिक्षण शाखेमधून अथवा अन्य शाखांमधील किमान कर्नल किंवा समकक्ष पदावरून सेवानिवृत्त झालेल्या अधिकाऱ्याची नियुक्ती कमांडंट पदावर करण्यात यावी. कमांडंट हेच सैनिकी शाळेचे प्राचार्य असतील. कमांडंट हे सैनिकी शाळेतील मुख्य कार्यकारी अधिकारी व शैक्षणिक प्रमुख असल्याने शाळेचे प्रशासन व दैनंदिन कार्यभार सुरळितपणे चालविण्याची जबाबदारी त्यांच्यावर असेल.
- सैनिकी शाळेतील कमांडंट पदावर नियुक्ती करण्याचे अधिकार राज्य सैनिकी शाळा मंडळास असतील. राज्य सैनिकी स्कूल मंडळाने केलेली कमांडंट पदावरील नियुक्ती सर्व सैनिकी शाळांवर बंधनकारक असेल व एकदा केलेली कमांडंट पदावरील नियुक्ती ५ वर्षाकरीता कायम असेल. तसेच या पदाचे सेवानिवृत्तीचे वय ६५ वर्ष इतके करण्यात यावे. ५ वर्षांचा कालावधी पूर्ण होण्याअगोदर बदली करावयाची झाल्यास त्याकरीता राज्य सैनिकी शाळा मंडळाची शिफारस अनिवार्य राहिल. तसेच वयाची ६५ वर्ष पूर्ण होण्यापूर्वी कमांडंट यांना राज्य सैनिकी शाळा मंडळाकडे ऐच्छिक राजीनामा देता येईल.
- कमांडंट व शिक्षण निदेशक यांचे सेवाप्रवेश नियम सामान्य प्रशासन विभागाच्या मान्यतेने तयार करण्यात येतील.
- सद्यस्थितीत सैनिकी शाळांमध्ये असलेले मुख्याध्यापक यांचे पदनाम बदलून प्रशासकीय अधिकारी असे करण्यात यावे. कमांडंट यांना त्यांची कर्तव्ये पार पाडण्याकरीता शाळेतील प्रशासकीय अधिकारी व इतर कर्मचारी मदत करतील. प्रशासकीय अधिकारी व इतर कर्मचारी हे कमांडंट यांच्या अधिनस्त कार्यरत राहतील.

सैनिकी शाळेतील कमांडंट यांच्या कर्तव्य व जबाबदाऱ्या खालीलप्रमाणे -

१. कमांडंट यांच्याकडे शिक्षण, व्यवस्थापन व शालेय शिस्ती संबंधित सर्व बाबींचे अधिकार व जबाबदाऱ्या असतील.
२. कमांडंट शाळेतील प्रभावी नियंत्रण, कार्यक्षम प्रशासन व शिक्षक/शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांच्या प्रशिक्षण कार्यक्षमतेसाठी जबाबदार असतील.
३. विद्यार्थ्यांच्या विवेकपूर्ण वाढीसाठी शैक्षणिक व इतर प्रशिक्षण योग्य शैक्षणिक मानकांनुसार देण्यात येत आहे? याची खात्री करणे.
४. शिक्षणातील उणिवा शोधून त्यांचे प्रभावीपणे निवारण करण्यासाठी योग्यपणे तपासणी व मार्गदर्शन करणे.
५. शाळेतील प्रत्येक विद्यार्थ्यांचा शैक्षणिक विकासाबाबतचा आढावा घेणे तसेच त्यांच्या प्रगतीबाबत विद्यार्थ्यांच्या पालकांशी संपर्क ठेवणे.
६. शाळेतील कोणताही विद्यार्थी अभ्यासात किंवा सर्वसाधारणपणे कमी पडू नये याची खात्री करण्यासाठी शिक्षकांशी सल्लामसलत करून अपेक्षित परिणाम साध्य करणे. तसेच हे सर्व करूनही जी मुले असमाधानकारक शैक्षणिक प्रगती दर्शवित असतील त्यांना इतर सर्वसाधारण शाळेत प्रवेश घेण्याबाबत पालकांचे समुपदेशन करणे.
७. जिल्ह्यामधील स्थानिक प्रशासन व राज्य सरकारी अधिकाऱ्यांसोबत सौहार्दपूर्ण संपर्क ठेवणे तसेच शाळेतील विद्यार्थ्यांचे पालक व शिक्षक यांच्या सौहार्द आणि सुसंवाद राहील हे सुनिश्चित करणे.
८. शाळेतील शिक्षण पूर्ण केलेल्या माजी विद्यार्थ्यांच्या प्रगतीबाबतचा मागोवा घेणे व आवश्यकतेनुसार त्यांना मार्गदर्शन करणे.
९. माजी विद्यार्थी संघाची लोकप्रियता टिकवून ठेवण्याकरीता आणि त्यांच्यासोबत वार्षिक बैठकांचे आयोजन करणे. आजी व माजी विद्यार्थी यांच्यातील सहृदय संपर्क व योग्य संबंधांना चालना देणे.
१०. सैनिकी शाळेत विद्यार्थ्यांच्या शैक्षणिक विकासासाठी अनुकूल वातावरण तयार करणे, शाळेमध्ये अंतर्गत शिस्तीची परंपरा निर्माण करून ती टिकवणे.

११. शाळेची गुणवत्ता राखण्याच्या दृष्टीकोनातून शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांच्या अंतर्गत नेमणूका करणे व त्यांच्या कामगिरीचा आढावा घेणे.
१२. शाळेच्या खर्चावर प्रभावी आर्थिक नियंत्रण राखणे व अर्थसंकल्पीय वाटप करताना शासनाच्या विहित नियम व अटींची पूर्तता करणे.
१३. शाळेकडे असलेल्या सर्व इमारती, उपलब्ध जागा आणि उपकरणांचा योग्य वापर आणि नियमित देखभाल सुनिश्चित करणे.
१४. शाळेकडील सर्व निधी, स्टोअर्स आणि उपकरणे यांचे लेखे सुनिश्चित करणे आणि निधीचा अपव्यय, तोटा किंवा गैरवापर टाळण्यासाठी वेगवेगळ्या टप्प्यांवर प्रभावी तपासण्या करून प्रभावी उपाययोजना करणे.
१५. शाळेमध्ये आरोग्य आणि स्वच्छतेसाठी आवश्यक उपाययोजना करणे.
१६. शाळेकडील प्रशिक्षण व प्रात्यक्षिकाकरीता असलेली शस्त्रे आणि दारुगोळा यासह सर्व रोख रक्कम आणि उपकरणे यांच्या सुरक्षितेच्या दृष्टीकोनातून आवश्यक उपाययोजना करणे.
१७. शाळेच्या निवासी इमारती व इतर मालमत्तेचा सुयोग्य आणि इष्टतम वापर सुनिश्चित करणे.
१८. शाळेच्या गरजेनुसार राज्य शासनाच्या धोरणानुसार निविदा आमंत्रित करणे आणि स्वीकारणे आणि करार करणे.
१९. शालेय प्रशासनाच्या सर्व पैलूंचा समावेश असणारे शालेय स्थायी आदेश काढणे आणि त्यांचे पुनरावलोकन करणे.
२०. शाळेतील शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांच्या रजा मंजूर करणे, चुक करणाऱ्या कर्मचाऱ्यांवर शिस्तभंगाची कारवाई करणे, प्रवास भत्ते/दैनिक भत्ते मंजूर करणे आणि शासकीय गृहकर्ज, वाहनकर्ज इ. मंजूर करणे.
२१. शाळेतील प्रशासकीय अधिकारी आणि निबंधक यांचे गोपनीय अहवाल लिहीणे आणि शिक्षक आणि प्रशासकीय कर्मचाऱ्यांच्या गोपनीय अहवालाचे पुनरावलोकन करणे. शिक्षक आणि शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांचे गोपनीय अहवाल कमांडंट यांच्या वैयक्तिक ताब्यात ठेवले जातील.

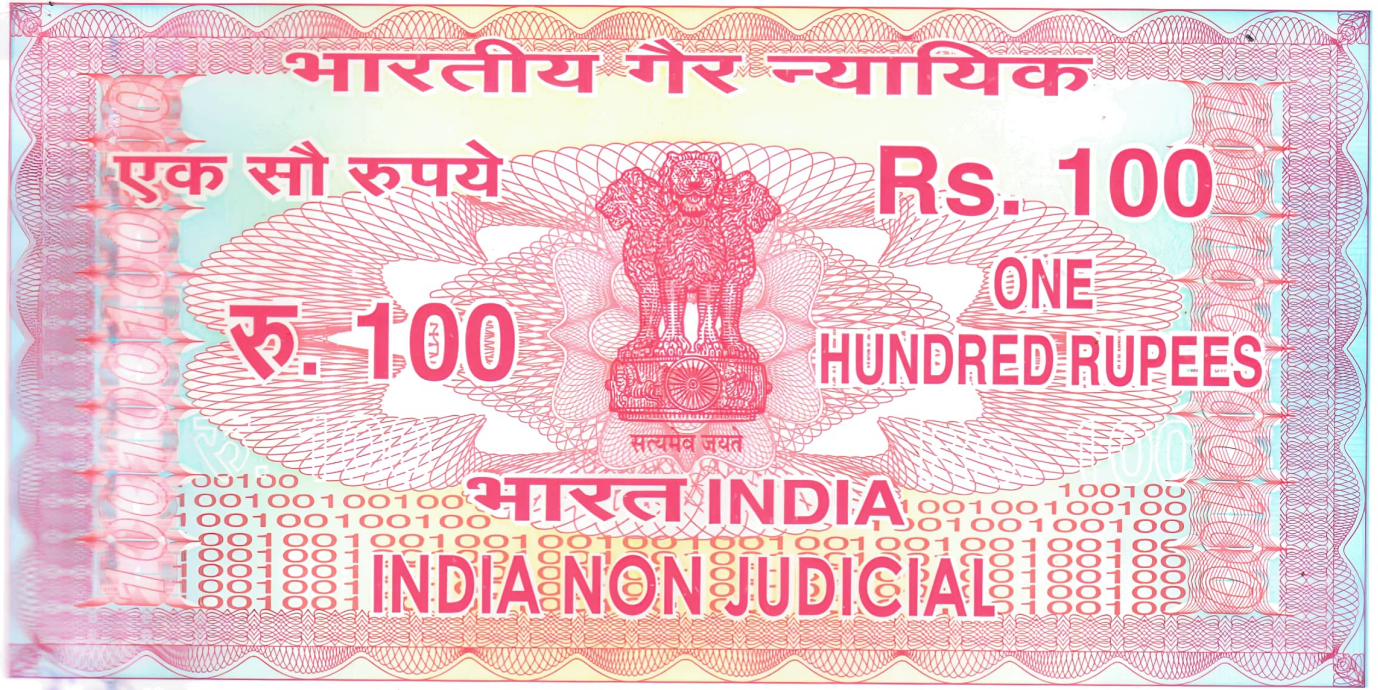
२२. शाळेतील कोणत्याही विद्यार्थी किंवा कर्मचाऱ्यांचा अनुशासनहीनपणा, चोरी, शालेय मालमत्तेचे नुकसान, मृत्यू किंवा कोणत्याही प्रकारची दुर्घटना यासह सर्व प्रमुख घटना राज्य सैनिकी स्कूल मंडळ यांना कळविणे.

२३. वरील कर्तव्ये केवळ उदाहरणात्मक असल्याने निवासी शैक्षणिक संस्थेचे प्रमुख म्हणून त्याच्याकडून अपेक्षित असलेल्या सर्व गोष्टींसाठी कमांडंट जबाबदार असतील.

२४. न्यायालयीन खटल्यामध्ये शाळेच्या वतीने शपथपत्र दाखल करणे यावरील कार्यवाही जलद करण्यासाठी, सैनिक शाळांच्या सर्व मुख्याध्यापक/निबंधकांना न्यायालयीन खटल्यांमध्ये "प्रभारी अधिकारी" म्हणून काम करण्यासाठी आणि शपथपत्र सादर करण्यासाठी प्राधिकृत करणे.

प्रत,

१. मा. राज्यपाल यांचे सचिव
२. मा. मुख्यमंत्री यांचे सचिवालय,
३. मा. उप मुख्यमंत्री (गृह) यांचे खाजगी सचिव
४. मा. उप मुख्यमंत्री (वित्त व नियोजन) यांचे खाजगी सचिव
५. मा. मंत्री (शालेय शिक्षण) यांचे विशेष कार्यकारी अधिकारी
६. मा. मंत्री (सर्व) यांचे खाजगी सचिव
७. विरोधी पक्ष नेता, विधान सभा, मुंबई
८. विरोधी पक्ष नेता, विधान परिषद, मुंबई
९. सर्व विधान सभा व विधान परिषद सदस्य
१०. मुख्य सचिव, महाराष्ट्र शासन, मंत्रालय, मुंबई यांचे स्वीय सहाय्यक
११. अ.मु.स./प्र.स./सचिव (सर्व)
१२. अपर मुख्य सचिव, वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई यांचे स्वीय सहाय्यक
१३. प्रधान सचिव, आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई यांचे स्वीय सहाय्यक
१४. आयुक्त (शिक्षण) महाराष्ट्र राज्य, पुणे
१५. शिक्षण संचालक (माध्यमिक व उच्च माध्यमिक) महाराष्ट्र राज्य, पुणे
१६. शिक्षण संचालक (प्राथमिक) महाराष्ट्र राज्य, पुणे
१७. विभागीय शिक्षण उपसंचालक (सर्व)
१८. शिक्षणाधिकारी (माध्यमिक) जिल्हा परिषद (सर्व)
१९. कक्ष अधिकारी, कार्यासन व्यय-२ / कार्यसन आपुक, वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई
२०. कक्ष अधिकारी, कार्यासन -११, आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई
२१. निवड नस्ती (एसएम ६).



महाराष्ट्र MAHARASHTRA

2025

47AB 954112

नवनिर्वाह कोसमदी म
६ सली ५१०७



रुपती वि. वेव
सक वि. स. ११/२४



Regarding the reform of policies related to
military schools in the state

Government of Maharashtra

School Education and Sports Department

Government Resolution No.: ISAESHA-2020/PR.No.-34/SM-6

Madam Cama Road, HutatmaRajguruChowk,

Notary



Mantralaya Annex Building, Mumbai-32

Date: 09 October, 2024

Read:

1. Government Resolution, School Education Department, No. ISAESHA 1095/(278/95)/ManSha-8,
dated 26 September, 1995.
2. Government Resolution, School Education Department, No. ISAESHA 1001/(185/2001)/ManSha-7,
dated 5 July, 2002.
3. Government Resolution, School Education Department, No. ISAESHA 2006/PR.No.123/ManSha-7,
dated 24 December, 2007.
4. Government Circular, School Education Department, No. ISAESHA 2017/PR.No.183/SM-6,
dated 24 December, 2020.



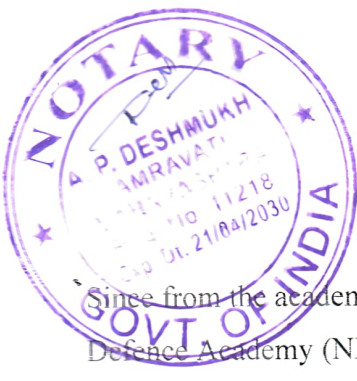
Proposal:

In the meeting of the Hon'ble Cabinet held on **05.03.2020**, concerns were expressed regarding the **continuously increasing pressure on additional divisions of private aided military schools, the deteriorating condition of military schools, and their administrative inefficiencies.**

As per the **Government Resolution dated 26 September 1995**, out of the **38 aided military schools** in the state, **12 military schools have been allotted land within a limit of 30 acres.**

Despite this, the percentage of students from these schools getting admission to **NDA (National Defence Academy)** is very low. Therefore, the Hon'ble Cabinet directed to **revise the scheme and propose grant allocation based on the performance of schools.**

Notary



Since from the academic year 2021–22, girls have also been allowed admission into the National Defence Academy (NDA), provisions are now being made to provide equal opportunities to girls and to enhance overall quality. Therefore, co-education will be implemented in all existing boys' and girls' military schools.

B) Number of Divisions:

In all military schools, from Class 6 to Class 12, a maximum of two divisions per class shall be permitted.

C) Regarding Previous Government Resolution:

The Government Resolution dated 24 December 2007 mentioned in Reference No. 3 is hereby cancelled.

Accordingly, from the date of this Government Resolution, military schools will no longer be permitted to run separate residential divisions in addition to regular divisions.

However, those separate residential divisions that were granted government approval prior to this resolution shall continue as per earlier sanction.

In each division of a military school, the inclusion of Scheduled Caste (SC), Scheduled Tribe (ST), and Other Backward Classes (OBC) students shall be ensured as per norms.

D) For Scheduled Tribe (ST) students, a maximum of 15 seats shall be reserved.

Additionally, if a school has more than one division in a class, then each division must include an equal number of students from Scheduled Tribes, ensuring balanced representation.

E) Residential ST students admitted to military schools in the state shall be eligible for a per capita maintenance grant (hostel allowance).

As per the Government Resolution dated 16 August 2024 by the Social Justice and Special Assistance Department, this maintenance allowance has been fixed at ₹2,200 per month per student.



This grant will be provided by the Tribal Development Department.

No additional fees or grants other than this shall be permissible from this department.

F) Additionally, in military schools run by voluntary organizations, a special grant for teachers is provided for attached residential divisions.

As per the revised policy, special grants for teachers shall be paid by the Tribal Development Department, based on the number of residential ST students admitted to the military school.

G) The total number of students in each military school shall not exceed 600.

H) The number of students in each division shall be a minimum of 30 and a maximum of 45.

I) The Social Justice and Special Assistance Department, Tribal Development Department, Other Backward Classes (OBC) Welfare Department, and the Bahujan Welfare Department shall continue to implement the existing hostel allowances and other grants for military school students, along with any future updates or revisions.

4) A) Adjustment of Existing Teachers:

After implementing the CBSE curriculum in private aided military schools under the jurisdiction of the State Government, teachers currently working in these schools who are either not aligned with the English medium, or not compatible with the CBSE curriculum, or who become surplus due to the revised policy, or do not wish to teach in English medium, shall be reallocated to other equivalent government/aided schools.

B) Eligibility Test Before Adjustment:

Before reallocation, an eligibility test at the state level shall be conducted for all existing teachers working in military schools to determine their qualification to teach as per the CBSE curriculum.

Teachers who qualify in the test shall be retained in the concerned military schools.

However, teachers who fail in the test shall be reallocated to other government/aided schools.

Notary

In line with this direction of the Hon'ble Cabinet, the department, through the **Government Resolution dated 06 December 2022**, constituted a committee under the chairmanship of the Director, **State Educational Research and Training Council, Pune**.

The committee submitted its report to the government on **29.11.2023**, containing **recommendations** and findings related to the state's military schools.

Regarding the **revised policy to be implemented in aided military schools**, a proposal was submitted for the **approval of the Hon'ble Cabinet** based on the discussions held in meetings chaired by the **Hon'ble Minister of School Education and Departmental Head Secretary**.

This proposal was **approved in the Cabinet meeting held on 30.09.2024**, and accordingly, the matter of issuing a **Government Resolution** was under consideration by the Government.

Government Resolution:

A. Under this Government Resolution, the Government Resolutions mentioned at **Read Nos. 1 to 4** are **hereby cancelled**.

B. A new **policy regarding military schools in the state** is established as follows:

1. Medium of Instruction:

In private aided military schools in the state, the medium of instruction shall be English.

2. Affiliation to Board:

Private aided military schools in the state shall adopt the CBSE (Central Board of Secondary Education) curriculum.

As this curriculum is aligned with the NDA (National Defence Academy) and other competitive defence examinations, it will help increase the number of students from these schools getting selected for the NDA.

3) A) Admission of Students and Entrance Examination:

Notary



Procedure for Adjustment:

While adjusting teachers as per the above provisions, the procedure prescribed under the Government Resolution No. SSAI 2017/PR.No.22/17/TET-2, dated 15 March 2024 by the School Education and Sports Department shall be followed.

Additionally, the modifications made from time to time by the Government and the decisions taken regarding the adjustment policy shall remain applicable to this matter as well.

5) Maharashtra State Military School Regulatory Committee:

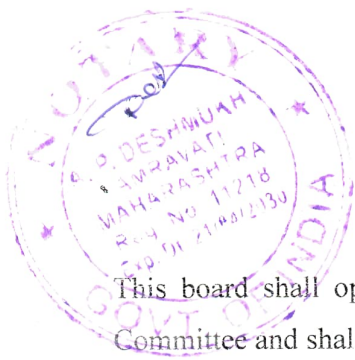
On the lines of the Sainik School Society of the Government of India, New Delhi, a Maharashtra State Military School Regulatory Committee is being constituted to oversee the functioning of private aided military schools in the state.

Structure of the Committee:

Designation	Role
Principal Secretary, School Education Department, Mantralaya	Chairperson
Commissioner (Education), Government of Maharashtra, Pune	Member
Commissioner, Tribal Development Department	Ex-officio Member
Director (Secondary & Higher Secondary), Government of Maharashtra, Pune	Ex-officio Member
Deputy Secretary (School Administration), School Education Department, Mantralaya	Ex-officio Member Secretary

Functions of the State Military School Regulatory Committee:

1. To **regulate all military schools** in the state.
2. To **review all military schools every five years** and recommend structural reforms aligned with the **educational policy**.



This board shall operate under the administrative control of the Military School Regulatory Committee and shall act according to its directions.

Structure of the State Military School Board:

Designation and Role

Director, State Council of Educational Research and Training (SCERT), Pune	Chairperson
Commandant, Sainik School, Satara	Ex-officio Member
Principal, SPI (Services Preparatory Institute), Sambhajinagar	Ex-officio Member
Deputy Secretary (School Administration), School Education Dept	Ex-officio Member
Retired Army Officer of the rank of Subedar or above	Ex-officio Member
Deputy Director (Secondary & Higher Secondary), Commissioner of Education Office, Pune	Ex-officio Member
President, Association of Aided Military Schools	Member
Secretary, Association of Aided Military Schools	Member Secretary



Functions of the Maharashtra State Military School Board:

A) To provide continuous guidance to all military schools under the jurisdiction of the State Government for preparing students for NDA (National Defence Academy), and to take measures to maximize student selections into NDA.

B) To design and implement preparatory training for SSB interviews (Services Selection Board) required for NDA admission, starting from Class 6 onwards.

Notary

3. To **approve the establishment of new military schools** as per the needs of the state and to make **policy recommendations** to the government regarding schools performing below expectations.
4. To handle **other necessary tasks related to military schools**.
5. To approve and implement the use of **savings from various policy-based expenditures** for **quality improvement** in military schools.
6. To **monitor and supervise** the functioning of the State Military School Board.
7. As most of the military schools currently operate in rural areas, to **study the feasibility** of establishing new military schools in **urban areas** like **Mumbai, Mumbai Suburban, Navi Mumbai**, and similar cities, particularly for students from **slum areas**, so as to **instill discipline and patriotism**, and to **increase opportunities** for them to join the armed forces.

The committee will submit its recommendations to the State Government regarding this.

8. Starting Military Education in Existing BMC Schools:

Considering the shortage of available land in Greater Mumbai, the committee will study whether it is feasible to initiate military-style education in existing schools of the Brihanmumbai Municipal Corporation (BMC).

Based on the report submitted by the Hon'ble Justice Dhulap Committee, the Regulatory Committee shall examine the findings and submit recommendations to the State Government.

9. Permission for Self-Financed Military Schools:

In districts where no military schools currently exist, the committee shall recommend to the State Government to allow the establishment of self-financed military schools in those areas.

6) Maharashtra State Military School Board:

To support the implementation of reforms in military schools, a Maharashtra State Military School Board shall be constituted.

Notary

C) To define the duties and responsibilities of the Commandants and other staff members in military schools.

D) To set the duties, responsibilities, and educational qualifications of teaching and non-teaching staff in military schools.

E) To review the educational policies affecting all military schools in the state every five years.

F) To make arrangements for updated, modern, and relevant curricula and specialized teacher training necessary for preparing students to become military officers.

G) The Maharashtra State Military School Board will develop a system for independent school codes for each Sainik school, similar to the model of Sainik School Society, Delhi.

H) To manage the responsibilities and operations assigned by the Military School Regulatory Committee.

Administrative Staff Creation for Daily Operations:

To handle the daily administrative tasks of the State Military School Board, the following posts will be created:

Retired Army Officer (of the rank of Major/Lieutenant Colonel) – 1 Post (on contract basis, through nomination)

Office Superintendent – 1 Post (on deputation)

Clerk – 2 Posts (on contract basis)

Peon – 1 Post (on contract basis)

The Director, SCERT, Pune, will be the appointing authority for these positions.

A suitable space within the premises of SCERT, Pune, will be allotted for the daily administrative operations of the State Military School Board.

Notary



7) Appropriate Recommendations under Central Government's PPP (Public-Private Partnership) Policy.

A) In districts where no Sainik schools currently exist, permission may be granted to establish self-financed or PPP model Sainik schools.

B) Approval for NCC units (National Cadet Corps) should be granted in each Sainik school. This will benefit students and improve the overall quality of the school.

C) Under the "One School One Sport" initiative, each school shall be given freedom to select one sport based on local conditions and student interest. This will help create a unique identity for each school.

D) Every year, 5 private aided Sainik schools shall be given a performance-based incentive grant of ₹10 lakhs.

Rules for this incentive will be formulated by the Military School Regulatory Committee, and decisions will be taken with approval from the Finance Department.

E) Training of Teachers in Sainik Schools:

The State Council of Educational Research and Training (SCERT), Pune shall prepare a framework for training teachers in Sainik Schools and conduct the training accordingly.

As per the National Education Policy (NEP) 2020, the duration of the training should not exceed 50 hours.

8) Appointment, Duties, and Responsibilities of the Commandant Post:

As mentioned in Annexure-A, the appointment, duties, and responsibilities of the Commandant post in Sainik Schools shall be determined by the State Military School Board, and appropriate approval will be granted as per the prescribed procedure.

9) Staffing Pattern for Teaching and Non-teaching Staff:

Notary



revised curriculum shall be implemented across all Sainik Schools from the academic year 2025–

c) For **Classes 11 and 12**, the following subjects shall be made **compulsory**:

- English
- Physics
- Chemistry
- Mathematics
- Computer Science

d) The subject General Knowledge (G.K.) shall be made mandatory for Classes 11 and 12. Its syllabus will be developed by SCERT, Pune, and the subject will be introduced from Class 6 onwards starting from the academic year 2025–26 in all Sainik Schools.

e) The responsibility for conducting sessions on Defence Studies, SSB (Services Selection Board) preparation, NDA exam coaching, morning sports, drills, evening games, and hostel supervision shall be assigned to the Commandant.

f) The following **optional subjects** will be included in the curriculum:

Group A:

1. Defence Studies
2. Strategic Studies
3. Armament Studies
4. Robotic Science

Group B:

1. Artificial Intelligence, Computer Science / Information Technology
2. Electronics

Group C:

1. Group Tasks (Military Training)

Currently, as per the Government Resolution dated 26 September 1995, two teachers per division are approved for Classes 6 to 10, and as per the GR dated 25 July 2002, 5.5 teachers per division are approved for Classes 11 and 12.

Instead of this, based on standard approval norms, in all state government-run Sainik Schools, a revised pattern similar to Central Government's Sainik School, Satara shall be adopted:

- For Classes 6 to 10: 1.5 teachers per division
- For Classes 11 and 12: 2 teachers per division

Accordingly, the approved number of posts shall be as follows:



Sainik School	Total Sections	Number of existing teachers	For std. VI to X each section 1.5 teacher and for XI -XII per section 2 teacher ratio compulsory	
38	Std. VI to X	Std. XI - XII	Std. VI - X	Std XI - XII
	826	188	620	136
	Total=1024 Posts		Total 756	

The **revised staffing structure for teaching and non-teaching posts** in Sainik Schools will be submitted for **approval** from the **General Administration Department and Finance Department**, following **prescribed procedures**.

10) Curriculum:

a) In all Sainik Schools in the state, for Classes 6 to 12, the curriculum shall be implemented based on the Sainik School Satara model, with a focus on preparation for entrance exams like NDA (National Defence Academy), JEE (Main & Advanced), IIT, MH-CET, etc. Accordingly, all Sainik Schools shall implement the NCERT curriculum followed in CBSE-affiliated schools.

b) To ensure better selection of students into the NDA, the required curriculum shall be developed by the State Council of Educational Research and Training (SCERT), Pune, and the

2. SSB Orientation and Training
3. General Knowledge
4. Personality Development

5. Leadership and Communication Skills

5. Leadership (Personality Traits)
6. Communication Skills

For each group, one expert teacher will be appointed on a contractual basis. Thus, each Sainik School will have a total of 3 expert teachers appointed through the State Sainik School Board.

(I) Regarding Salary and Non-Salary Grants

In the context of salary and non-salary grants for teachers and non-teaching staff in Sainik Schools, it is mandatory to fulfill the following key criteria:

- a) Attendance of students, teachers, and non-teaching staff must be recorded through a biometric system or face recognition system.
- b) The maximum student strength per class division in these schools shall be as follows:

Class Level	Maximum Students per Division
Class 6 to 8	35 students
Class 9 to 10	40 students
Class 11 & 12	45 students

- c) Even if the school is eligible for grant-in-aid as per the Government Resolutions dated 15 November 2011, 16 July 2013, 4 June 2014, and 14 August 2014, if the school has not followed the Reservation Policy while recruiting teaching and non-teaching staff, it shall not be eligible to receive grants.



d) Personal identification orders of **all teachers with Aadhaar card numbers** must be **entered** in the 'SARAL' system, as well as in U-DISE and other relevant official systems.

e) It is **mandatory** for all **teaching and non-teaching staff** to be registered under the **National Pension Scheme (NPS)**. Staff who are not enrolled in NPS **will not be eligible** for grants.

f) Recruitment to **currently vacant or to-be-vacant posts** in these schools must be conducted **according to existing recruitment rules** and through a **transparent system**.

g) To fulfill the condition of attendance via **Biometric or Face Recognition System**, all Sainik Schools shall be given a period of six months.

During this time, if any school fails to comply with these conditions, the **Commissioner (Education)** is empowered to **withhold the salary grants** of such schools.

h) For teachers eligible to receive salary allowances, the **original documents and outward registers of all teaching and non-teaching staff** must be **verified** to confirm personal approval. Only after this verification, the **actual disbursement of salary and allowances** shall be done.

i) The objective behind the reformation policy for Sainik Schools is to provide grants **based on performance and outcomes**.

From the academic year **2025-26**, it will be **mandatory for all students (boys and girls) studying in Class 12 of Sainik Schools** to appear for the **N.D.A. (National Defence Academy) entrance examination**.

Accordingly, **all Sainik Schools must prepare the students for this exam**.

- Schools fulfilling this criterion shall be **converted into regular grant-in-aid schools**.
- The **government land allotted to such schools shall be taken back**, and
- Any **non-salary grants** previously given by the government **shall be discontinued**.

12) Academic Year:

a) In all Sainik Schools under the jurisdiction of the **State Government**, the **academic year shall be implemented from April 1st to March 31st**.

Notary

b) Depending on student requirements, **long-term and short-term holidays** may be declared by the **State Sainik School Board**.

However, such decisions must be made with the **prior approval of the State Government**, and the decisions of the **State Sainik School Board** in this regard will be final.

13) Daily Routine Schedule of Sainik Schools:

All Sainik Schools shall follow the **daily routine** as given below:

Sr. No.	Time	Activity Description
1	5:00 am to 5:30 am	Wake-up and personal preparation
2	5:30 am to 6:00 am	School flag hoisting and roll call
3	6:00 am to 7:30 am	Drill, P.T. (Physical Training), Yoga, etc.
4	7:30 am to 9:00 am	Bath, breakfast and milk, uniform preparation, etc.
5	9:00 am to 9:15 am	School assembly (prayer, pledge, national anthem, etc.)
6	9:15 am to 12:15 pm	School academic sessions
7	12:15 pm to 1:30 pm	Lunch
8	1:30 pm to 3:30 pm	School academic sessions
9	3:30 pm to 4:30 pm	NDA (National Defence Academy) preparation under guidance of experts
10	4:30 pm to 5:00 pm	Evening snacks and milk
11	5:00 pm to 6:00 pm	Outdoor sports, evening roll call, flag down, "VandeMataram" song
12	6:00 pm to 6:30	Bath / half wash

Notary



Sr. No.	Time	Activity Description
	pm	
13	6:30 pm to 8:30 pm	Self-study / other activities
14	8:30 pm to 9:30 pm	Dinner
15	9:30 pm to 10:00 pm	Night roll call
16	10:00 pm	Lights off



14) Academic Fees:

a) As per the **government decision dated 5th July 2002**, grant-in-aid Sainik Schools in the state were allowed to collect **₹15,000 per student annually** from the academic year **2002–2003** onwards.

Since then, there has been **no revision in the fee structure** of Sainik Schools.

Considering this and the **rising cost of living index**, it has been decided to permit charging a **maximum annual fee of ₹50,000 per student** in Sainik Schools.

14 a) Fee Regulation:

- The provisions of the **Maharashtra Educational Institutions (Regulation of Fee) Act, 2011** shall be applicable regarding the fees of students in **all Sainik Schools in the state**.

15) Model for Sainik Schools in the State:

For the **revised Sainik Schools**, a decision shall be taken at the level of the **State Sainik School Control Committee** regarding adopting the **academic model** of:

- **Sainik School Satara** (run through the Sainik School Society under the Central Government) or
- **Rashtriya Indian Military College (RIMC), Dehradun,**

for the **unaided Sainik Schools** in the state.

16) Other Measures to Increase NDA (National Defence Academy) Selections:

- a) A **full-time Drill/P.T. Director** should be appointed and available.

Notary

b) On holidays, the schools should organize **visits for students** to:

- **Military areas,**
- **Army,**
- **Navy, and**
- **Air Force units.**

c) Even after finalizing the sanctioned strength of teaching and non-teaching posts in Sainik Schools, if needed, **additional subject teachers may be appointed on a contractual basis**, with the approval of the **Director of Secondary and Higher Secondary Education**.

Clear guidelines regarding this will be issued **separately by the Government**.

d) The **concerned Divisional Deputy Director of Education** and **District Education Officer (Secondary)** shall **regularly visit** the Sainik Schools under their jurisdiction to review and assess the functioning.

e) Every student of **Class 12** in all Sainik Schools in the state shall be **mandatorily required to appear** for the **NDA entrance examination**.

The **Commandant** of the respective school shall be **fully responsible** for ensuring this.

f) The school should **provide all types of sports facilities**, including:

- **Outdoor games,**
- **Indoor games,**
- **Necessary grounds and**
- **Equipment for various games.**

Financial Burden

For **Classes 6 to 10**, there will be **1.5 teacher posts per division**, and for **Classes 11 and 12**, there will be **2 teacher posts per stream per division**.

Thus, sanctioning only **4 posts for Classes 11 and 12** will result in **savings on government expenses**.

From the **financial savings**, the following **expenses may be permitted** for the **quality improvement** of Sainik Schools:

a) **For the daily administrative functioning of the State Sainik School Board**, an office will be established **at the Maharashtra State Council of Educational Research and Training (MSCERT)**, Pune.

For 38 unaided Sainik Schools, the total requirement of such personnel and the estimated honorarium expenses will be provided in the next section.

Contractual Posts and Estimated Expenditure

Sr. No.	Name of the Post	Number of Posts	Monthly Honorarium (per post)	Total Monthly Honorarium	Estimated Annual Expenditure (for 11 months)
1	Subject Experts (3 per school)	3 × 38 = 114	₹50,000	₹57 lakhs	₹6.27 crore
2	Medical Officer (1 per school, 2 hrs daily)	38	₹30,000	₹11.4 lakhs	₹1.254 crore
	Staff Nurse (1 per school, full-time)	38	₹30,000	₹11.4 lakhs	₹1.254 crore
	Hostel Superintendent – Female (for girls)	38	₹30,000	₹11.4 lakhs	₹1.254 crore
5	Hostel Superintendent – Male (for boys)	38	₹30,000	₹11.4 lakhs	₹1.254 crore
6	Gardener (1 per school)	38	₹20,000	₹7.6 lakhs	₹0.836 crore

Grand Total = ₹12,12,20,000 (Rupees Twelve Crore Twelve Lakh Twenty Thousand)

Notary



Initial estimated capital required: ₹ 1 crore

Annual recurring maintenance and administrative expenses: ₹ 10 lakhs

b) Administrative posts for the State Sainik School Board may be created on a contractual basis.

Details of expenditure are as follows:

Sr. No.	Post Name	No. of Posts	Monthly Honorarium	Total Monthly Honorarium	Annual Expenditure
1	Retired Brigadier/Colonel	1	₹1,00,000	₹1,00,000	₹12,00,000
2	Board Assistants	2	₹25,000	₹50,000	₹6,00,000
3	Board Peon	1	₹18,000	₹18,000	₹2,16,000



Total Annual Expenditure = ₹20,16,000 (Rupees Twenty Lakh Sixteen Thousand)

c) Every year, 5 private unaided Sainik Schools may be granted ₹10 lakhs each as performance-based incentive funds.

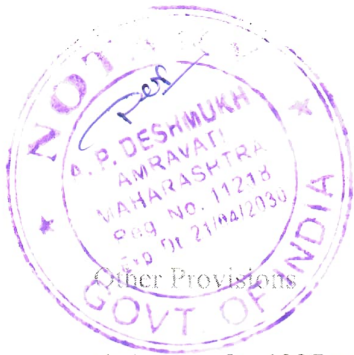
A detailed funding policy will be finalized with the approval of the concerned department.

d) On a contractual basis, the following posts may be appointed in unaided Sainik Schools:

- Medical Officers
- Hostel Superintendents (Male & Female)
- Gardeners
- Subject experts for NDA and SSB (Services Selection Board) interview preparation, etc.

Expenses on these posts will also be borne from outside the government's standard budget.

Notary



e) As per the 1995 policy, the responsibility of covering expenses for food services, uniforms, books, and school supplies lies with the concerned educational institution.

However, to ensure the provision of nutritious food for better student health, a Mess Management Grant will be provided:

- ₹1 lakh per month per school
- For 11 months and 38 Sainik Schools:

Total Amount = ₹4,18,00,000 (Rupees Four Crore Eighteen Lakhs)

f) For the training of teachers in Sainik Schools, the Maharashtra State Council of Educational Research and Training (MSCERT), Pune will be provided with:

- Annual Grant of ₹2 crore

Further Training and Related Expenditures

g) The Maharashtra State Council of Educational Research and Training (MSCERT), Pune shall design the training curriculum, and training shall be conducted accordingly.

h) In addition to the above, if necessary, further recruitment of teaching, non-teaching, and technical staff shall be carried out, and the additional expenditure required for these posts will be covered.

Also, any remaining savings from the budget shall be utilized under components of schemes like Samagra Shiksha, STARS Project, PM SHRI Schools, etc., specifically for the following key initiatives:

- Free Uniform Scheme
- Modernization of Science Laboratories (Physics, Chemistry, Biology, etc.)
- Computer Laboratories
- ICT Labs
- Provision of Sports Equipment and Playground Development

Notary



Eligibility Criteria and Appointment for the Post of Commandant in Sainik Schools

- In all Sainik Schools under the jurisdiction of the **State Government**, the post of **Commandant** shall be filled by appointing a **retired officer** from the **training or other branches** of the **Indian Army, Navy, or Air Force**, or from an equivalent rank.
- The **Commandant** shall also serve as the **Patron/Principal** of the Sainik School. Being the **chief executive officer and academic head**, the Commandant will be responsible for the **administration and day-to-day operations** of the school.
- The **authority to appoint** the Commandant shall rest with the **State Sainik School Board**. The appointment made by the State Sainik School Board will be **binding on all Sainik Schools**, and each appointment will be **valid for 5 years**.
- The **retirement age** for this post shall be **65 years**. If a transfer is required before completion of the 5-year term, it must be done **with the recommendation** of the State Sainik School Board.
- A Commandant may submit a **voluntary resignation** to the State Sainik School Board **before reaching the age of 65**, if desired.
- The **service rules** for the positions of **Commandant** and **Director of Training** will be framed **with the approval of the General Administration Department**.
- The current **Headmasters** of Sainik Schools shall have their designation **changed to Administrative Officer**.
- The **Administrative Officer** and other **staff members** of the school will **assist the Commandant** in carrying out their responsibilities.
- All **Administrative Officers** and **staff** will function **under the direction of the Commandant**.

Duties and Responsibilities of the Commandant in a Sainik School

1. The **Commandant** shall have full **authority and responsibility** over all matters related to **education, administration, and school discipline**.



otary

2. The Commandant shall be responsible for **effective control, efficient administration, and the training efficiency** of the **teaching and non-teaching staff** in the school.
3. Ensure that students are provided with **academic and other training** in accordance with appropriate **educational standards** for their overall development.
4. Identify **gaps in education**, conduct **inspections**, and offer **guidance** to effectively resolve such deficiencies.
5. Regularly review the **academic progress** of each student and **communicate** with parents about their child's development.
6. Consult with teachers to ensure that **no student is left behind** in studies or overall performance and take steps to achieve the desired outcomes. For students **showing unsatisfactory academic progress**, guide parents about **transferring** them to general schools.
7. Maintain **cordial relations** with **local administrative authorities** and **state government officials**, and ensure smooth **communication and rapport** between **students, parents, and teachers**.
8. Track the **progress of alumni** who have completed their education at the school and provide **guidance** to them when needed.
9. ★ Promote the **popularity** of the **alumni association** by organizing **annual meetings** and strengthening the **bond** between **current and former students**.
10. Create a **favorable environment** for the **academic development** of students and **establish and uphold a tradition of internal discipline** within the Sainik School.
11. Conduct **internal appointments** of teaching and non-teaching staff and **review their work performance** to maintain the quality of the school.
12. Ensure **effective financial control** over school expenses and **strict compliance** with the government's rules and conditions while making **budgetary allocations**.
13. Ensure **proper utilization and regular maintenance** of all school buildings, available space, and equipment.
14. Maintain **accurate records** of all school funds, stores, and equipment. Conduct **multi-level inspections** and implement **corrective measures** to avoid **misuse, loss, or wastage** of funds.
15. Implement **necessary health and hygiene measures** in the school.



16. Ensure the **safety and security** of all school-held **arms and ammunition, cash, and equipment**, particularly those used for training and demonstrations.
17. Ensure the **appropriate and optimal use** of **residential buildings** and other school properties.
18. **Invite and accept tenders** and **enter into contracts** as per the school's needs and in accordance with the policies of the state government.
19. **Issue school-level orders** covering all aspects of school administration and conduct their **periodic review**.
20. Approve **leave requests** for teaching and non-teaching staff, take **disciplinary action** against erring employees, and **sanction travel allowances, daily allowances**, and other government benefits and conveyance facilities.
21. **Write confidential reports** of the administrative officer and registrar, and **review the confidential reports** of all teaching and administrative staff. The confidential reports shall remain in the **personal custody** of the Commandant.
22. The Commandant shall **inform the State Sainik School Board** about any major incident involving **indiscipline, theft, damage to school property, death, or any kind of accident** by any student or staff member.
23. The above duties are **illustrative only**. As the **head of the residential educational institution**, the Commandant shall be **responsible for all matters** expected from such a position.
24. To ensure **prompt action in court-related cases**, all **principals/registrars** of Sainik Schools shall be **designated as "Authorized Officers"** to represent the school and to **file affidavits** on behalf of the institution in court cases.

Copy to:

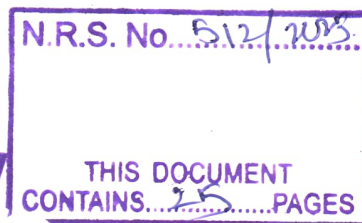
1. Secretary to Hon. Governor
2. Secretariat of Hon. Chief Minister
3. Private Secretary to Hon. Deputy Chief Minister (Home)
4. Private Secretary to Hon. Deputy Chief Minister (Finance & Planning)
5. Special Executive Officer to Hon. Minister (School Education)
6. Private Secretary to Hon. Minister (All)

Notary

7. Leader of the Opposition, Legislative Assembly, Mumbai
 8. Leader of the Opposition, Legislative Council, Mumbai
 9. All Members of Legislative Assembly and Legislative Council
 10. Personal Assistant to Chief Secretary, Government of Maharashtra, Mantralaya, Mumbai
 11. A.M.S./P.S./Secretary (All)
 12. Personal Assistant to Additional Chief Secretary, Finance Department, Mantralaya, Mumbai
 13. Personal Assistant to Principal Secretary, Tribal Development Department, Mantralaya, Mumbai
 14. Commissioner of Education, Maharashtra State, Pune
 15. Director of Education (Secondary and Higher Secondary), Maharashtra State, Pune
 16. Director of Education (Primary), Maharashtra State, Pune
 17. Divisional Deputy Director of Education (All)
 18. Education Officers (Secondary), Zilla Parishad (All)
 19. Section Officer, Desk Expenditure-2 / Desk Supply, Finance Department, Mantralaya, Mumbai
 20. Section Officer, Desk-11, Tribal Development Department, Mantralaya, Mumbai
21. Selection List (SM 6)



Notary



TRUE TRANSLATION

ATTESTED BY ME

A. P. Deshmukh

Ambarish Pralhadrao Deshmukh
ADVOCATE & NOTARY
 "Ambarish", Infront of
Police Commissioner Bungalows,
Mr. Reserve Police Line Camp,
Amravati, M.S.-India
Reg. No. 11218

